

## SADORN i els seus derivats

Herba de les altes muntanyes pirinenques (DECat VII, 573-4) que hi fa unes espigues, com de cereal: *sadór* i *sodór* a la Vall d'Aran. Pala del *sudórn*, te. <sup>5</sup> d'Espot, un dels cims més alts (2689 alt.) de la vall de Peguera, damunt i a l'Est de l'Estany Negre (1932, exc. 167). Canals de *Sudorn*, te. de Bescaran (1935). Costa del *Sadorn* o cap de *Sadorn*, te. de Gisclareny, alt Berguedà.

DERIV. El *Sadornal*, munt. te. Barruera (XIII, 163). La *Setornera*, pda. de munt. en el te. d'Erill-Castell, cap dalt del Corronco (XIX, 165), amb la -T- etim., segons la fonètica de l'Alta Ribagorça. Altre colle. en -ETUM: *Sedornet*, a Andorra, nom d'un planell a gran <sup>15</sup> altura, on hi ha un grup de bordes, te. Ordino, a la dr. de la Valira del Nord, entre Llorçs i Arans (mapa del Consell, 1976).

*Saduc*, V. *Sarral Saent*, V. *Seana Saera*, V. *Sue-* <sup>20</sup> *ra Saeria*, V. *Saida Saet*, V. S. (misc. àr.)

SAETI, amb variants *Setí*, *Sagetí* i *Saetia*

Nom de diverses variants de canals de curs molt ràpid, com les dels molins, i certes sequioles de regatge. En documents del Baix Penedès, te. de Bonastre, extractats, en la meva enq. de 1955, de l'arxiu de Mn. Sanabre, sortia *Sagetí* alternant amb *Saetí*, per nom de <sup>30</sup> certs canals de reg.

Molts exs., sobretot al P. Valencià: «Dos rodeznos o molinos harineros, uno en el río de --- Guadalest --- y dábalos impulso el agua, que conducían por una *saetia*», segons un doc. del S. XV (Salvà, *Callosa d'En* <sup>35</sup> *Sarrià* I, 55); 1377: «al molí de l'Oli un gran peyrol --- ab tota sa *saitia*» (MiretS., *Templ.*, 560); c. l'a. 1434: «la *sagetia* o botana per a obs del molí» (AlcM).

Com es veu, en una part d'aquestes formes, hi hagué contaminació amb *sageta* (SAGITTA) i *clau sagetí* 'agut <sup>40</sup> com una *sageta*'. En les *Ordenances de la Font de Quart* (Valls de Segó), *setí* figura en passatges de sentit semblant: allí el sistar de la Font de Quart, que dóna aigua al «Setí de Quart»; i a Quart localitzaren *El Setí* com una part del Pla de la Font, amb la sé- <sup>45</sup> quia del *setí*. En fi, cast. *saetín* «canal angosta en los molinos» (DAut.; DCEC).

L'ETIM. es pot formular sense les reserves que ho faig en el DECat (VII, 591b51-592a23): és simplement l'adj. aràb. *saifti*, -iya 'ràpid', de l'arrel *šif* 'cre- <sup>50</sup> mar-se', 'arravatar-se', 'anar de pressa' (d'on *saift* 'remolí de vent'). D'aquí vingué també *saetia* o *sagetia* 'mena de nau molt ràpida', que documento en la Cròn. de Jaume I, i en italià; i ja *saiftiya* en àrab (c. 1300: DECat, 590a). En la toponímia costera de Menorca, <sup>55</sup> per comparació de forma: *S'Escui de Saetia*, enfora del port de Fornells (XLIV, 36.20; Masc. 3H3).

*Saetia*, V. *Saetí* *Safaja*, V. *Sa-* *Safareig*, V. S. (misc. àr.) *Sa-Finestra*, V. *Sa-* *Safoella Forat*~, V. <sup>60</sup>

## Fou

## SAFONA, SAFÓ

La *Safona*, nom de la gran plaça central de la vila d'Onda, a l'alta Plana de Castelló; la *safóna*, oït en la meva enq. de 1961 (XXIX, 149.18), i confirmat per Sz. Gozalvo. Ja documentat en el *Rept.*: «furnum in Onda, juxta porta de la *Safona*» (ed. facs. Ribera, p. 311; *Çafona* en l'ed. Bof., 416-7).

De l'àr. *šubūn*, pl. vg. de *šahn* «patio de casa, corral» (PAlc., 38), «platea» (RMA, 526). Potser usat com apel·latiu en algun poble de La Plana (Vila-real, BSCC i AlcM); i Llombart (*Dicc. Escrig.*) diu que *safona* és «pica del abeurador», acc. que pot venir de la de l'àr. clàssic *šahn* 'escudella, tassa gran', ja registrada pel Djauharí i Dieterici.

D'aquí també: Coll de *Sefó*, a la N. Ribagorçana, te. Llastarri-Casterner (XIX, 85): és la collada per on pasaven els moros en llurs incursions del S. x, fins al Pont de Suert (damunt el qual deixaren un *Miravet* que hi ha quedat com NL), evitant així l'impracticable Pas d'Escales, i que els nostres mantenien in- <sup>25</sup> pugnable. Car al capdamunt de tota collada hi ha uns replans, que els moros anomenaren *šubūn*.

HOMÒNIMS. Mas de *safón*, te. Onda (XXIX, 155. 21). Casa de *Safón*, te. Nules (XXIX, 184.4, 187.3). Contaminat per mots catalans i per *font*: «Bertomeu *Çafont* --- del Porqual» a. 1443 (Capbreu Milian de Morella, fº 95v); per *fondo*: *Mas de Sefondo* a Catí, *Mas de Sofondo* a Tírig (XXVIII, 97.6).

*Saforna*, pda. de Callosa (Salvà, *Callosa d'En Sarrià* II, 112; XXXIV, 183.9), de *safona* (àr. *šubūn*), contaminat pel cat. *for*n.

## La SAFOR o L'Assafor

És la serra valenciana que separa la vall mitjana del Serpis de les de més al Sud, Gallinera i Lorxa.<sup>1</sup> La forma antiga era «del *Azafor*» (Cavanilles I, pp. 142, 145), *Açafor* (mapa Chias) i altres (Mateu i Llopis etc.); però com que sembla que ara la major part dels valencians prefereixen *La Safor* (SGuarner, *Nom.*, 966, pp. 23 i 19), *La Çafor* (MGadea, *T. del Xè* I, 22, 333).

No descartaré aquesta grafia. Mal sigui evidentment a tort segmentar-ho així: no ha existit mai en la llengua un substantiu *\*safor* (si hi fos seria masculí, com la major part dels noms en -or); *Açafor* ens passà sencer i inseparable des de l'àrab *as-šabūr* i la nostra *Ano* és la del article que després hi anteposem apostrofat *l'*. Jo crec que si MGadea (seguit per SGuarner) ho segmentà altrament fou per la ingènua etim. pop., que expliquen la gent del país; p. ex., a la Vall de Gallinera m'explicaven: «és perquè la *Penya Blanca de la Safor* s'afonà i ---» [1].

La real és *as-šabūr* 'les penyes', plural de l'àr. comú *šabra* 'penya', que, en singular, ha donat el nom del poble *Sagra*, 10 k. al SE. de la nostra serra (infra).